

Zadania katechezy w świetle „Dyrektorium o Katechizacji”

The tasks of catechesis in the light of the “Directory for Catechesis”

Summary

The secularization processes to which man is subjected in today's society pose a threat to the spiritual life. As a result of increasing secularization, Christian initiation disappears and becomes much more difficult. Therefore, one can affirm that secularization becomes a challenge for Christianity, and especially for the Church as an institution. According to sociologists, secularization, in a broader sense, is understood as a phenomenon of loosening ties with religion and departing from traditional institutional forms of religiosity. The question arises: what can be done to change this state of affairs? One of the proposed solutions is the document of the Pontifical Council for Promoting New Evangelization – the Directory for Catechesis issued in 2020. The document is the third catechetical document, after the General Directory for Catechesis (1997) and Directorium Catechisticum Generale (1971). There is no doubt that the new Directory for Catechesis reminds people of catechetical teaching in the spirit of the Gospel and encourages the catechized to shape the Christian life.

Key words: the task of catechesis, evangelization, teaching, documents of the Church.

Wstęp

Dokument Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji *Dyrektorium o Katechizacji* wydane w 2020 roku pokazuje jedną rzecz – katecheza jest czymś integralnym i spełnia różne zadania. Nowa ewangelizacja stanowi powrót do źródeł – do Biblii, do nauki Ojców Kościoła, realizuje zasady Soboru Watykańskiego II. Nowa ewangelizacja łączy się z komunikacją ze światem współczesnym, pomaga powrócić do właściwej religijności¹.

Autorka prezentowanego artykułu, podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, jak głosić orędzie Ewangelii mądrze, skutecznie i zgodnie z nauczaniem Magisterium Kościoła, oraz na ile istniejące dokumenty katechetyczne odpowiadają na aktualne wyzwania ewangelizacyjne i przekładają się na praktykę katechetyczną? Aby odpowiedź na to pytanie była możliwie wyczerpująca, trzeba w najpierw skonkretyzować pojęcie Dyrektorium, a potem opisać aktualne zadania katechetyczne, przedstawione w dokumencie. Konieczne jest także ukazanie konkretnych działań, takie jak formacja katechetów, przygotowanie odpowiedniej literatury, poszukiwanie metody.

¹ Por. D. Gospodarek, D. Wyżkiewicz, *Nowe Dyrektorium o katechizacji jest rewolucyjne*, <https://wiesz.pl/2020/09/10/ks-damian-wyzkiewicz-nowe-dyrektorium-o-katechizacji-jest-rewolucyjne/> [22.12.2021].

1. Sytuacja społeczna współczesnego człowieka

Współczesny świat przeżywa dynamiczne przemiany światopoglądowe, które w znacznym stopniu mają wpływ na świadomość człowieka oraz kształtują system jego wartości oraz przekonania. Przemiany, które dokonują się w obecnym społeczeństwie w różnym stopniu są widoczne nie tylko w technikach komunikacyjnych, ale także w przestrzeniach ekonomicznych, politycznych, kulturowych, medycznych, edukacyjnych. Dzisiejszy człowiek, jak nigdy wcześniej na taką skalę, doświadcza pluralizmu kulturowego, moralnego, religijnego oraz obyczajowego². Niezaprzeczalnie początek trzeciej dekady XXI wieku stał się wielkim wyzwaniem i przełomowym momentem dla świata oraz dla osób żyjących na kontynencie europejskim. Pojawienie się na początku 2020 roku pandemii Covid-19 i lawinowe zakażenia wirusem SARS-CoV-2 spowodowały załamanie systemu gospodarczego, edukacyjnego, medycznego i migracyjnego we wszystkich krajach kontynentu. Chociaż geograficznie pandemia dotknęła państwa w różnym stopniu, to jednak według badań, przede wszystkim poniosły stratę te kraje, który dysponują najmniejszymi środkami finansowymi do walki z chorobą i dla odbudowy gospodarki. Skutkiem pandemii i wprowadzonych ograniczeń działalności społeczno-gospodarczej może w przyszłości być obniżenie stopy życiowej obywateli, a także możliwość pojawienia się kryzysu w stosunkach międzynarodowych. Zmiany mogą w przyszłości dotyczyć sfery usług cyfrowych i internetowych, wprowadzenia zdalnego nauczania na wszystkich poziomach edukacyjnych i pracy zdalnej oraz automatyzacji produkcji przemysłowej oraz aktywności finansowej³.

Wcześniej socjolodzy uważali, że prawdziwym kryzysem społeczeństwa jest zanik wartości moralnych, religijnych oraz narastający lawinowo sekularyzm. I chociaż w 2020 roku uwaga światowych mediów skupiła się na grożącej życiu ludzi pandemii COVID-19, to jednak wcześniejsze problemy nie przestały istnieć, lecz raczej odeszły na drugi plan. Dotychczas przejawy sekularyzacji, która została zapoczątkowana jeszcze w XIX wieku, widoczne są w wielu krajach Europy. Sekularyzacja jest pojęciem, które ciężko jednoznacznie zdefiniować, natomiast coraz częściej jest obecna w publicystyce, mediach oraz w dyskusjach naukowych. Terminy pokrewne to: laicyzacja, dechrystianizacja, desakralizacja, niereligijność, dekonfesjonalizacja. Dlatego można potwierdzić, że sekularyzacja staje się wyzwaniem dla chrześcijaństwa, a zwłaszcza Kościoła jako instytucji. Zdaniem socjologów sekularyzacja w szerszym znaczeniu jest rozumiana jako zjawisko rozluźnienia więzi z religią i odchodzenia od tradycyjnych instytucjonalnych form religijności⁴. Należy przy tym zaznaczyć, że wielu naukowców określając narastający kryzys jako czas utraty religijności, zagubienia nadziei oraz sensu życia, proponuje jako formę przeciwdziałania rozpoczęcie programu odbudowy relacji człowieka z Bogiem, i nawołuje do nowej ewangelizacji w świecie. W tym kontekście dokonują się próby badania przemian w religijnej świadomości, konkretyzując się postępowania w kierunku ożywienia łaski wiary współczesnego człowieka w celu doprowadzenia go do zażyłości z Chrystusem⁵.

² Por. J. Kopka, *Jednostka wobec moralności-subiektywna wizja przyszłości*, w: *Wartości postawy i więzi moralne w zmieniającym się społeczeństwie*, red. J. Mariański, L. Smyczek, Wydawnictwo WAM, Kraków 2008, s. 62-63.

³ Por. Ł. Kulesa, S. Płociennik, *Konsekwencje pandemii COVID-19 dla stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2020, s. 5-6.

W tych trudnych czasach, wbrew założeniom sekularyzacji została dostrzeżona potrzeba partnerstwa Kościoła i państwa w walce z istniejącymi zagrożeniami. Znacząca działalność organizacji religijnych w warunkach pandemii dowodzi, że struktury religijne mogą być fundamentalnym partnerem demokratycznego państwa, szczególnie w warunkach kryzysowych, kiedy powstaje zagrożenie życiu człowieka⁶. Pozytywnym skutkiem wymuszonego zakazu opuszczania miejsc swojego zamieszkania można uznać wzmocnienie relacji w rodzinach. Wspólne spędzanie czasu przebywających na kwarantannie członków rodziny sprzyjało odbudowie miłości rodzinnej i więzi małżeńskiej. Ponadto, w trudnej sytuacji związanej z pandemią, religijność dla wielu osób okazała się mocnym wsparciem⁷.

W tym kontekście należałoby odnieść się do roli potrzeby nowej ewangelizacji we współczesnym świecie, szczególnie w krajach, które utraciły swoją chrześcijańską tożsamość i cierpią ze względu na wpływ sekularyzacji. Kościół we wszystkich regionach świata w czasie pandemii potrzebuje mocnego duchowego wsparcia, ponieważ w swojej działalności katechetycznej powinien być otwarty na nowe wyzwania w dzisiejszej rzeczywistości⁸. Niepokojącym faktem, który teraz występuje w społeczeństwie przeżywającym ekonomiczne i psychologiczne skutki pandemii, jest deficyt ewangelicznej prawdy i Boga. Przez to zanikają podstawowe wartości moralne, takie jak sprawiedliwość, uczciwość, miłość, a mnożą się niezaspokojone potrzeby duchowe. Sytuacja jest bardziej skomplikowana w krajach europejskich, gdzie ludzie stracili poczucie osobistego bezpieczeństwa w wielu segmentach swojego życia⁹.

Współczesnego zsekularyzowanego człowieka należy ponownie doprowadzić do akceptacji nieziennej Prawdy, jaka jest Bóg. W mądrościowej i apokaliptycznej tradycji Starego Testamentu znajdujemy pojęcie prawdy w znaczeniu nauki mądrości i wiary. Prawda Starego Testamentu oznacza również przesłanie objawione przez Boga. Szczególna misja przekazania doktryny została przydzielona kapłanom. W Nowym Testamencie w pastoralnych listach św. Pawła do Tymoteusza, pojęcie prawdy oznacza tzw. zdrową naukę (1 Tym 1, 10), od której ludzi będą się w trudnych czasach odwracali (2 Tym 4, 3-4). W Ewangelii św. Jana temat prawdy jest ściśle powiązany z osobą Jezusa Chrystusa. Powstaje koncepcja prawdy objawionej, która staje się jednym z głównych tematów tej Ewangelii¹⁰. Jezus przyszedł, aby zaświadczyć światu o prawdzie. W Ewangelii Janowej czytamy, że podczas przesłuchania przez Poncjusza Piłata Jezus oznajmił cel swojej misji:

⁴ J. Mariański, *Sekularyzacja jako megatrend społeczno-kulturowy*, „Relacje międzykulturowe” 1 (2017), s. 233-234.

⁵ Por. A. Offmański, *Nowa ewangelizacja w służbie wiary*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2014), s. 75.

⁶ Por. В. Токман, Соціально значуща діяльність релігійних організацій України під час карантину, „Національний інститут стратегічних досліджень”, wydanie internetowe: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-07/relegiyni-organizatsii-covid.pdf> (12.01.2021).

⁷ Por. Sz. Grzelak, E. Siellawa-Kolbowska, *Młodzież w czasie epidemii. Komu jest najtrudniej?*, wydanie internetowe: http://edukacja.gdynia.pl/wpcontent/uploads/2020/05/RAPORT_Modziez_w_czasie_epidemii_Komu_jest_najtrudniej_2020_IPZIN_Czesc_2.pdf (12. 01. 2021), s. 33-43.

⁸ J. Czerkawski, *Ewangelizacja i nowa ewangelizacja w szkolnej posłudze katechetycznej*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 11 (2012), s. 25.

⁹ Por. М. Черников, Л. Перевозчикова, Проблема правды в современном обществе, „Философия и общество” 1 (2019), s. 97 i 109.

¹⁰ H. Witczak, *Prawda Pisma Świętego jako owoc natchnienia*, „Ruch biblijny i liturgiczny” 68 (2015) nr 2, s. 104-105.

„Ja się na to narodziłem i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie. Każdy, kto jest z prawdy, słucha mojego głosu” (J 18,37b). Słuchanie głosu Chrystusa w świecie napełnionym sekularyzmem wydaje się trudnym zadaniem, jednak wszyscy chrześcijanie są powołani do świadectwa wiary.

Jak słusznie zauważa ks. M. Majewski, dzieło ewangelizacji nie może być w pełni spełnione bez wzajemnego zaangażowania, jakie bezustannie dokonuje się między Ewangelią a osobistym lub społecznym życiem człowieka. Podkreśla także, że warunkiem istotnym w prowadzeniu ewangelizacji jest świadectwo życia chrześcijańskiego konkretnych osób oraz wspólnot religijnych¹¹. Ks. A. Offmański zauważa natomiast, że we współczesnej zlaicyzowanej europejskiej rzeczywistości można dostrzegać ambiwalentną sytuację: z jednej strony następuje kryzys religijności i odrzucenia prawd wiary, a z drugiej strony powstają nowe ruchy religijne, które mają za cel prowadzenie ochrzczonych drogą zbawienia, co świadczy o pewnym odrodzeniu wiary¹².

W podobny sposób naucza papież Benedykt XVI, według którego sekularyzacja osłabia człowieczeństwo i przeszkadza w jego naturalnym rozwoju. Papież podkreśla, że kryzys widoczny w procesie sekularyzacji nie oznacza ogólnego kryzysu wiary, ponieważ i w dzisiejszych czasach Kościół staje się miejscem męczenników i świadków Boga. Pośród zwykłych ludzi można znaleźć wiernych, którzy swoim życiem, poglądami, cierpieniem stają się w obronie Boga i dają przykład świadectwa życia chrześcijańskiego¹³. Jednak bez względu na istniejące tendencje religijne w świecie, Kościół nie może zaniechać dzieła ewangelizacji, która jest ściśle powiązana z misją katechizowania ludzi¹⁴.

W tej działalności chodzi o głoszenie Chrystusa, bo jak stwierdza papież św. Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae* w samej istocie katechezy usytuowana jest cała Osoba Jezusa Chrystusa, przez którego człowieczeństwo może odnaleźć swój najgłębszy sens. Papież konkluduje, że Jezus urodzony w Nazarecie, jest jednorodzonym Synem Bożym, pełnym łaski i prawdy, której także szukają ludzie w dzisiejszych czasach. Jezus jest Drogą, Prawdą i Życiem, a obowiązkiem każdego człowieka jest szukanie Go oraz podążanie drogą zbawienia¹⁵. Jezus nakazał Apostołom, aby prowadzili dzieło zbawienia ludzkości za pomocą nauczania i udzielania sakramentów świętych (por. Mt 28,16-20).

To zagadnienie jest coraz bardziej widocznie w refleksjach współczesnych teologów, którzy utrzymują, że dzisiejsza cywilizacja nacechowana jest od kilku dekad wręcz negacją Chrystusa¹⁶, a Kościół katolicki nie ma już rządu dusz i w demokratycznym społeczeństwie „nie on ustala standardy i wzory zachowań”¹⁷. Chcąc jednak ratować wszystko to, co możliwe jest do uratowania „przyjmuje coraz częściej język, styl, warunki narzucane przez dominujące modele popkultury”¹⁸.

¹¹ Por. M. Majewski, *Tożsamość katechezy integralnej*, Poligrafia salezjańska, Kraków 1995, s. 82.

¹² Por. A. Offmański, *Nowa ewangelizacja w służbie wiary*, s. 82.

¹³ Benedykt XVI, *List o przyczynach kryzysu Kościoła*, red. M. Chaberska, Wydawnictwo AA, Kraków [b.r.w.], s. 35, 45-46.

¹⁴ Р. Білосевич, Свангелізація в житті християнина, <http://www.love-healing.org.ua/homilies/details/id/396> (18.01.2020).

¹⁵ Por. CT 5.

¹⁶ J. Nagórny, *Zanik poczucia grzechu w świecie współczesnym*, „Kurier Synodalny” 1996 nr 1(22) s. 10-15.

¹⁷ J. Snopek, *Religijność w dobie popkultury. Wstęp*, w: *Religijność w dobie popkultury*, red. T. Chachulski, J. Snopek, M. Ślusarska, Warszawa 2014, s. 8.

¹⁸ Tamże.

Czyni to w nadziei, że zastosowany nowy kod kulturowy pozwoli na utrzymanie duszpasterskiego kontaktu z tymi, którzy chcą się radykalnie wyemancypować spod jego duchowej kurateli¹⁹. Z troską o przekaz wiary młodemu pokoleniu papież Franciszek w skierowanej do młodych adhortacji apostolskiej *Christus vivit*, powołując się na tekst ewangeliczny apeluje, aby dołożyć wszelkich starań w celu ratowania wiary współczesnych ludzi²⁰. Uważa on, że trzeba maksymalnie wykorzystać każdy czas i okoliczności, które sprzyjają ponownemu nawiązaniu kontaktu formacyjnego z katechizowanymi²¹.

2. Geneza Nowego Dyrektorium

W celu kontynuowania działalności katechetycznej Kościoła powstawały dokumenty, które podawały najważniejsze wskazówki, jak prowadzić ludzi do prawdziwej wiary. Ks. prof. W. Kubik, koncentrując się na płaszczyźnie katechetycznej przypomina, że Sobór Watykański II nie wydał żadnego dokumentu, który by bezpośrednio był poświęcony katechizacji. Faktycznie należy zwrócić uwagę, że dokumenty Soboru całym swoim dorobkiem skłoniły katechetyków oraz duszpasterzy do aktywnego dopracowania treści katechetycznych, zweryfikowania tożsamości katechezy, a nawet udoskonalenia metody i formy nauczania²². Posoborowe dokumenty katechetyczne uformowały się w okresie pontyfikatu dwóch papieży: św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI. W ciągu tych pontyfikatów realizowały się uchwały soborowe, dokonano się wzmocnienie głoszenia Ewangelii jak również zachowanie depozytu wiary, który został przekazany Apostołom i Kościołowi przez Jezusa²³.

Ks. prof. A. Kiciński wyjaśnia, że istotną pomocą dla katechezy ewangelizacyjnej stały się trzy dokumenty: *Directorium Catechisticum Generale* 1971 roku (znany w Polsce pod tytułem *Ogólna Instrukcja Katechetyczna*), a także *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* wydane w 1997 roku oraz *Dyrektorium o Katechizacji*, wydane przez Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji w 2020 roku. Podkreśla on także, że historia powstania dyrektorium katechetycznych jest związana z decyzją ojców soborowych, znajdującą się w *Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów* z dnia 28 października 1965 roku. W nim znajdują się sugestie odnośnie do tworzenia dyrektorium, które miało na celu udzielenie pomocy biskupom, kapłanom, duszpasterzom, katechetom w prowadzeniu katechizacji²⁴.

¹⁹ Por. A. Szubartowska, *Zmiana kodu kulturowego młodzieży wyzwaniem dla katechety szkolnego*, w: *Katecheza w szkole współczesnej*, red. M. Zająć, Lublin 2010, s. 45.

²⁰ „Można bowiem spędzić młodość w rozkojarzeniu, prześlizgując się po powierzchni życia, ospale, będąc niezdolnym do pielęgnowania głębokich relacji i wejścia w istotę życia. W ten sposób przygotowujemy sobie przyszłość ubogą, bez treści”. Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska Christus vivit do młodych i całego Ludu Bożego*, Wyd. polskie. Kraków 19, 2019.

²¹ Por. W. Pikor, *Dynamika pojednania z Bogiem w Ps 51*, w: *Dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół*, red. G. Baran, Częstochowa 2019, s. 364.

²² Por. *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. Kubik, tom 1, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, s. 9.

²³ P. Tomasiak, *Polskie dokumenty katechetyczne dwudziestopięciolecia 1990-2015*, w: *XXV lat nauczania religii w polskiej szkole. Między nadzieją a rzeczywistością*, red. M. Zająć, Wydawnictwo Natan, Lublin 2015, s. 38.

²⁴ A. Kiciński, *Rozwój dyrektorium katechetycznych po Soborze Watykańskim II (1971-1997-2020)*, „Roczniki Teologiczne” 11 (2020), s. 6.

Nazwa *dyrektorium* pochodzi z języka łacińskiego, od czasownika *dirigere*, co oznacza kierować, ustawić, wyrównać, prostować. Ks. prof. T. Panuś wyjaśnia, że ten termin najczęściej oznacza zbiór szczegółowych oraz określonych zadań i przepisów, które regulują działalność oraz postępowanie konkretnych osób albo instytucji kościelnych w ramach określonej dziedziny naukowej. Autorytet i moc dokumentu wypływają ze źródła i autorytetu władzy, która wydaje dyrektorium. Dyrektoria wydane przez Watykan posiadają najwyższą wartość merytoryczną²⁵. Według *Encyklopedii Katolickiej* termin *dyrektorium* pochodzi od łacińskiego słowa *dirigere*, używanego na oznaczenie kierownictwa. Dyrektorium stanowi „zbiór szczegółowych zasad i przepisów regulujących postępowanie i działalność osób lub instytucji kościelnej w określonej dziedzinie”²⁶. Rozważanie nad treścią dokumentów Kościoła pomaga z katechetycznego punktu widzenia odpowiedzieć na nurtujące pytania, jakie zadania pastoralne według dokumentów w dzisiejszym czasie są szczególnie istotne. Ta refleksja pomaga w podejmowaniu nowych wyzwań w tym celu, żeby doprowadzić do rozwoju katechezy, która powinna odpowiadać na znaki czasu²⁷.

Jak słusznie zauważa ks. prof. W. Kubik, głównym celem dyrektorium jest koordynowanie pracy katechetycznej w pewnym regionie, kraju lub obszarze kulturowym chrześcijaństwa. Proces zatwierdzenia tego rodzaju katechetycznych dokumentów polega na uprzedniej konsultacji przez biskupów oraz inne gremia, wskazane przez prawodawcę eklesjalnego. Po uzyskaniu ich opinii dyrektorium powinno zostać przedstawione do zatwierdzenia przez Watykan²⁸. Nowe *Dyrektorium o Katechizacji* wskazuje na przykład pedagogiki Jezusa, który formował swoich uczniów za pomocą modlitwy oraz zapoznawał ich z tajemnicą Królestwa Niebieskiego, wtajemniczał w największe misteria i prowadził do zjednoczenia z Nim i do wspólnoty. Dlatego katecheza, aby ukształtować w katechizowanych integralne życie chrześcijańskie, powołana jest do realizacji następujących zadań, na które wskazuje nowe Dyrektorium o Katechizacji: prowadzi do poznania wiary, wtajemnicza w sprawowanie Misterium, formuje do życia w Chrystusie, uczy modlitwy i wprowadza do życia wspólnotowego (zob. DK 79).

Dyrektorium o Katechizacji wydane w 2020 roku jest trzecim katechetycznym dokumentem po *Dyrektorium Ogólnym o Katechizacji* z 1997 roku oraz *Ogólnej Instrukcji Katechetycznej (Directorium Catechisticum Generale)* z 1971 roku. Jak zaznacza ks. prof. A. Kiciński, nowe dyrektorium przyczynia się do odnowy procesu ewangelizacji, systematyzuje struktury oraz uwzględnia inne eklesjalne wydarzenia. Nowy dokument jednocześnie obejmuje treści dyskutowane na Synodzie Biskupów w 2012 roku, który był poświęcony nowej ewangelizacji w służbie przekazu wiary chrześcijańskiej. Owocem tamtego synodu była adhortacja papieża Franciszka *Ewangelii Gaudium*, która również stała się fundamentem powstania nowego dokumentu.

²⁵ Por. T. Panuś, *Geneza i główne wskazania Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*, w: *Katecheza dorosłych. Studia katechetyczne*, 2017, s. 11.

²⁶ F. Pasternak, *Dyrektorium*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszyk, t. IV, Lublin 1995, s. 432-433.

²⁷ Por. P. Tomasik, *Dokumenty katechetyczne Kościoła*, w: *Historia katechezy i katechetyka fundamentalna*, red. J. Stala, Biblos, Tarnów 2010, s. 213.

²⁸ Por. *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. Kubik, tom 1, Akademia Teologii Katolickiej, s. 82.

W tym kontekście warto zaznaczyć, że *Dyrektorium o Katechizacji* jest współczesnym dokumentem opublikowanym w czerwcu 2020 roku podczas światowej pandemii Covid Sars-CoV-2 i ze względu na ograniczenia sanitarne jego prezentacja odbywała się przez media społecznościowe na kanale „Vatikan News” w obecności małej grupy dziennikarzy²⁹. Ewangelizacyjny charakter nowego dyrektorium powoduje, że w nowej rzeczywistości przywołana jest pilna potrzeba odbudowy życia religijnego po pandemii. Pandemia miała wpływ na całe życie społeczne i religijne, dlatego w tym momencie pastoralnym ludzie potrzebują duchowego wsparcia i nowej ewangelizacji, która może obudzić nową nadzieję. Sposób postępowania w okresie po pandemicznym określają jasno zadania katechezy omówione w nowym dokumencie, które mają się stać antidotum na nowe wyzwania religijne i kulturowe. Pandemia między innymi wskazała na potrzebę powszechnej ewangelizacji, która dotyczy tak ludzi wierzących, regularnie uczestniczących we Mszy świętej, jak i ludzi niewierzących. Autorzy wskazując na aktualność powstania nowego katechetycznego dokumentu, wymieniają dwie kwestie. Pierwsza dotyczy kultury cyfrowej, a druga powiązanej z nią globalizacji kultury. Te dwa zjawiska są na tyle wzajemnie powiązane, że potrafią zmienić ludzką egzystencję oraz światopogląd człowieka³⁰.

Kościół staje wobec nowego etapu ewangelizacji we współczesnym świecie, dlatego powstaje problem odbudowy relacji człowieka z Bogiem. *Dyrektorium o Katechizacji* zawiera informację, że Kościół coraz częściej spotyka się z potrzebą odnowy duchowej, moralnej oraz duszpasterskiej. Nowy dokument wyraźnie podkreśla działanie Ducha Świętego, który poprzez dynamizm odnowy wiary może zmierzyć się ze współczesnymi wyzwaniami. Dokument, wskazując na rolę Ducha Świętego, nazywa go duszą Kościoła ewangelizującego i zachęca, aby każdy wierzący otworzył swoje serce na Jego działanie, pozwolił Jemu się prowadzić, oświecać, kierować w stronę godnego życia duchowego (por. DK 38-39). Jednocześnie przed ewangelizatorem pojawiają się specyficzne wymagania. Zadanie głoszenia Ewangelii dotyczy każdego chrześcijanina i jest powołaniem, które wynika z sakramentu chrztu i jest umacniane przez sakrament bierzmowania. Wspólne powołanie do apostołatu powoduje, że wszyscy wierni są wezwani do uczestniczenia w procesie katechizacji. Od katechety jest wymagane nie tylko przygotowanie pedagogiczne, merytoryczne, dydaktyczne. Obecnie od niego również oczekuje się właściwej formacji duchowej, chrześcijańskiego przykładu, wiary i otwartości na zadania i potrzeby katechezy w dzisiejszych warunkach³¹.

3. Zadania katechezy według *Dyrektorium o Katechizacji*

Nowe *Dyrektorium o Katechizacji* z 2020 roku, wydane przez Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji. Uwzględniając ten fakt wskazano, że droga katechezy według nowego dokumentu jest podporządkowana sprawie głoszenia kerygmatu oraz ewangelizacji. Aby formować do integralnego życia chrześcijańskiego,

²⁹ Por. A. Kiciński, *Rozwój dyrektorów katechetycznych po Soborze Watykańskim II (1971-1997-2020)*, „Roczniki Teologiczne” 11 (2020), s. 19 i 21.

³⁰ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o Katechizacji*, Jedność, Kielce 2020, s. 9.

³¹ Por. M. Mendyk, *Katecheta-nauczyciel, wychowawca, świadek. Jego misja w warunkach nowej ewangelizacji*, „Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, rok VI, 1 (2007), s. 106-107.

autorzy Dyrektorium o Katechizacji sugerują następujące zadania katechezy: prowadzić do poznania wiary; wtajemniczyć w sprawowanie Misterium; formować do życia w Chrystusie; uczyć modlitwy; wprowadzić do życia we wspólnocie (por. DK 79)

Droga zbawienia wymaga bowiem akceptacji Bożego daru wiary przez człowieka. V. Kmiecik zauważa, że ten proces dokonuje się na płaszczyźnie wiary, która oznacza otwartość ludzkiego serca na propozycję Boga do udziału w komunii trynitarniej poprzez całkowite poddanie Jej swojej egzystencji³². Katecheza ma być ukierunkowana na poznawanie i zgłębianie chrześcijańskiego orędzia. Autorzy nowego dokumentu zachęcają, aby katecheza doprowadziła do doświadczenia wiary. Bez przyjmowania doświadczenia wiary katechizowani będą pozbawieni prawdziwego spotkania z Bogiem (por. DK 80). Żywym świadkiem wiary pozostaje katecheta. Jest on powołany do dzielenia się wiarą i dawania świadectwa chrześcijańskiego życia. Katecheta tworzy wspólnotę wiary i wskazuje na postacie świętych jako na wzory do naśladowania. Oferuje swój apostolat wszystkim kategoriom wiekowym nie zważając na pochodzenie etniczne lub warunki życia. Spełnia swoją misję podczas przygotowania uczniów do sakramentów świętych, prowadzenia koła biblijnego, uczestnictwa w rekolekcjach oraz programach ewangelizacyjnych³³.

Rola katechety jest ściśle powiązana z kolejnym zadaniem katechezy – *Wtajemniczać w sprawowanie Misterium*. W nowym Dyrektorium zostanie podjęty problem poznania nauki o sakramentach podczas prowadzenia katechezy, szczególnie przygotowującej do sakramentu Eucharystii (por. DK 81). Zdaniem H. Wrońskiej na katechezie nauczyciele-katecheci mają podjąć zagadnienia związane z wyjaśnieniem znaków i symboli liturgicznych oraz pomagać zrozumieć treść liturgii. Katechizowani potrzebują więcej wychowania liturgicznego, a nie tylko przekazania wiedzy intelektualnej³⁴. Konstytucja soborowa *Sacrosanctum Concilium* jest podstawowym dokumentem, nakierowanym na problematykę odnowy liturgicznej. Wyjaśnia ona, że w liturgii, a szczególnie w sakramencie Eucharystii, dokonuje się dzieło Odkupienia³⁵. Papież Franciszek w encyklice *Lumen Fidei* naucza, że rozwój wiary łączy się z rozwojem życia sakramentalnego, co pomaga człowiekowi otworzyć swoje serce na tajemnicę tego, co wieczne³⁶. Sakramentalna natura wiary wyraża się najbardziej w sakramencie Eucharystii. Stąd, jak słusznie zauważa św. Jan Paweł II, rodzi się sakramentalny styl życia chrześcijanina. Celem katechezy będzie doprowadzenie katechizowanych do zrozumienia, że sakramentalne życie prowadzi do zjednoczenia z Bogiem, który osiąga człowieka nie tylko poprzez swoją łaskę wewnętrzną, a i za pomocą mocy sakramentów³⁷.

³² Por. V. Kmiecik, *Kościół Kościołów. Eklezjologia Jeana Marie Rogera Tilliarda OP (1927-2000)*, Biblicum, Rumia 2007, s. 111.

³³ Por. Diócesis Católica de Dallas, *Formación catequética continua. Creciendo en la gracia y en el conocimiento de Dios*, Dallas 2010, s. 1.

³⁴ Por. H. Wrońska, *Katecheza a małe grupy szkolne i parafialne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, s. 224.

³⁵ Sobór Watykański II, *Konstytucja o Liturgii Świętej „Sacrosanctum Concilium”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski – nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, 1-2.

³⁶ Por. Franciszek, *Encyklika Lumen Fidei*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 2013, 40.

³⁷ Por. Jan Paweł II, *List o Kulcie Eucharystii*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 1999, 7.

Kolejne zadanie katechezy będzie dotyczyć formowania katechizowanych do życia w zażyłości z Chrystusem. Brak prawdziwej informacji o Chrystusie w dzisiejszym społeczeństwie jest skutkiem sygnalizowanego wcześniej zjawiska laicyzacji. Dlatego konieczna jest ewangelizacja, rozumiana jak promulgacja wśród katechizowanych, że Jezus Chrystus jest Tym, który dotknął serce, naturę oraz egzystencję każdej osoby³⁸. Dlatego nowe *Dyrektorium o Katechizacji* zaleca, aby skupić się na tworzeniu katechezy chrystocentrycznej, skierowanej na jeszcze głębsze tworzenie zaufania do Chrystusa. Żeby to zaufanie było mocnym i działającym, autorzy *Dyrektorium* proponują, żeby katecheza uczyła naśladowaniu Jezusa zgodnie z poleceniami, które znajdują się w Ewangelii św. Mateusza w kontekście sformułowanych ośmiu błogosławieństw, ogłoszonych przez Chrystusa podczas Kazania na Górze (por. DK 83).

Przedostatnie zadanie katechezy według *Dyrektorium o Katechizacji*, czyli nauczanie modlitwy. Autorzy nowego dokumentu podkreślają, że w modlitwie należy rozwijać kontemplacyjny wymiar chrześcijańskiego doświadczenia oraz doświadczenia ludzkiego oraz zachęcać katechizowanych do udziału w różnych formach modlitwy (por. DK 86). J. Gavaert utrzymuje, że każda forma modlitwy niesie w sobie doświadczenia, poszukiwanie religijne, sposób wyrażenia stanu wewnętrznego konkretnej osoby, takiego jak ból, radość, rozczarowanie, gniew czy miłość. Dlatego zdaniem Gavaerta, na poziomie egzystencjalnym modlitwa nie może być zastępowana refleksjami filozoficznymi³⁹. Modlitwa jest unikalnym sposobem uwielbienia Boga, i jak słusznie wskazują autorzy *Dyrektorium*, jest darem Bożym. Św. Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Ecclesia in Europa* naucza, iż trzeba pobudzić wiernych do kultywowania różnych form modlitwy wspólnotowej poza Mszą świętą. Chodzi tu między innymi o adorację indywidualną, wystawienie Najświętszego Sakramentu czy eucharystyczną procesję. W tym kontekście papież apeluje, aby do wspólnej modlitwy przede wszystkim doprowadzić rodzinę, co pozwoli stworzyć atmosferę Kościoła domowego⁴⁰.

Ostatnie zadanie katechezy dotyczy potrzeby wprowadzenia katechizowanych do życia wspólnotowego. Ludzi łączą wspólne cechy, takie jak wola i wartości, przekonania, zaufanie, porozumienie i wierzenia. Osoby, które biorą stały udział w wydarzeniach społecznych wyróżniają się twórczością, doświadczeniem, pragną dobra dla lokalnej społeczności. I odwrotnie, postawa bierna, obojętność socjalna, kulturowa oraz moralna prowadzi do stagnacji we wszystkich możliwych sferach ludzkiej egzystencji. W związku z tym K. Łaguna-Raszkiewicz zauważa, że w sferze edukacji, a szczególnie w programach edukacyjnych, potrzebne będzie wskazanie na umiejętności komunikowania się, tworzenie trwałych relacji międzyludzkich, opartych na wzajemnym zrozumieniu i szacunku⁴¹. Autorzy nowego *Dyrektorium o Katechizacji* zwracają uwagę na potrzebę formacji, która umożliwi tworzenie trwałych relacji w Kościele, zmierzających do formowania życia wspólnotowego. Katecheza musi bowiem rozwijać u katechizowanych poczucie przynależności do Kościoła, chęć aktywnego udziału w grupach i stowarzyszeniach kościelnych. Twórcy *Dyrektorium* podkreślają także, że katecheza ma kształtować poczucie współodpowiedzialności za Kościół jako wspólnotę wierzących (por. DK 89).

³⁸ Jan Paweł II, *Encyklika Redemptor Hominis*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 1994, 8.

³⁹ Por. J. Gavaert, *La dimensión experiencial de la catequesis*, Madrid 1985, s. 169.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska Ecclesia in Europa*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 2003, 78.

⁴¹ Por. K. Łaguna-Raszkiewicz, *Powrót do wspólnoty miejsca i ludzi – zadanie współczesnej edukacji*, „Pedagogika społeczna. Sprawozdanie z badań”, 2/56 (2015), s. 184.

⁴² Por. Benedykt XVI, *Encyklika Deus caritas est*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 2006, 17.

Podsumowanie

Wspólnota pragnień i myśli, jak wskazuje Benedykt XVI w encyklice *Deus caritas est*, tworzy się z miłości do Boga i bliźniego. W takiej wspólnocie Bóg staje się na tyle bliski każdej osobie, że przestaje być dla niej obcym. Wola Boża staje się dla katechizowanego własną wolą, następuje interioryzacja moralnych i religijnych wartości, wzrasta zaufanie do Boga, a oddanie swojego życia Bogu wywołuje radość⁴². Przed katechezą stoją także konkretne zadania wychowawcze. Twórcy *Dyrektorium* wskazują na to, że każda osoba ma za życiowe zadanie odkrywać swoją rolę w planie zbawienia. To zadanie można zrealizować poznając swoje indywidualne powołanie, dlatego katecheza powinna pomagać w zrozumieniu, na czym polega posłannictwo życiowe każdego człowieka (DK 88).

Nowe *Dyrektorium* zostało przygotowane przez Papieską Radę ds. Krzywienia Nowej Ewangelizacji, dlatego motywem przewodnim treści dokumentu jest zachęcanie do formowania aktywnych uczestników-misjonarzy, którzy w przyszłości będą przyczyniali się do rozwoju społeczeństwa oraz Kościoła (por. DK 89).

Bibliografia

- Benedykt XVI, *Encyklika Deus caritas est*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 2006.
- Benedykt XVI, *List o przyczynach kryzysu Kościoła*, red. M. Chaberska, Wydawnictwo AA, Kraków [b.r.w.].
- Diócesis Católica de Dallas, *Formación catequética continua. Creciendo en la gracia y en el conocimiento de Dios*, Dallas 2010.
- Franciszek, *Encyklika Lumen Fidei*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 2013.
- Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska Christus vivit do młodych i całego Ludu Bożego*, Wyd. polskie. Kraków 19, 2019.
- Gavaert J., *La dimensión experiencial de la catequesis*, Madrid 1985.
- Gospodarek D., Wyżkiewicz D., *Nowe Dyrektorium o katechizacji jest rewolucyjne*, <https://wiesz.pl/2020/09/10/ks-damian-wyzkiewicz-nowe-dyrektorium-o-katechizacji-jest-rewolucyjne/> [22.12.2021].
- Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska Ecclesia in Europa*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 2003.
- Jan Paweł II, *Encyklika Redemptor Hominis*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 1994.
- Jan Paweł II, *List o Kulcie Eucharystii*, Wydawnictwo TUM, Wrocław 1999.
- Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. Kubik, tom 1, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985.
- Kiciński A., *Rozwój dyrektorów katechetycznych po Soborze Watykańskim II (1971-1997-2020)*, „Roczniki Teologiczne” 11 (2020).
- Kmiecik V., *Kościół Kościołów. Eklezjologia Jeana Marie Rogera Tilliarda OP (1927-2000)*, Biblicum, Rumia 2007.
- Kopka J., *Jednostka wobec moralności-subiektywna wizja przyszłości*, w: *Wartości postawy i więzi moralne w zmieniającym się społeczeństwie*, red. J. Mariański, L. Smyczek, Wydawnictwo WAM, Kraków 2008.
- Kulesa L., Płociennik S., *Konsekwencje pandemii COVID-19 dla stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2020.
- Łaguna-Raszkiewicz K., *Powrót do wspólnoty miejsca i ludzi – zadanie współczesnej edukacji*, „Pedagogika społeczna. Sprawozdanie z badań”, 2/56 (2015).
- Majewski M., *Tożsamość katechezy integralnej*, Poligrafia salezjańska, Kraków 1995.
- Mendyk M., *Katecheta-nauczyciel, wychowawca, świadek. Jego misja w warunkach nowej ewangelizacji*, „Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, rok VI, 1 (2007).
- Nagórny J., *Zanik poczucia grzechu w świecie współczesnym*, „Kurier Synodalny” 1996 nr 1(22).
- Panuś T., *Geneza i główne wskazania Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*, w: *Katecheza dorosłych. Studia katechetyczne*, 2017.

Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o Katechizacji*, Jedność, Kielce 2020.

Pasternak F., *Dyrektorium*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszyk, t. IV, Lublin 1995.

Pikor W., *Dynamika pojednania z Bogiem w Ps 51*, w: *Dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół*, red. G. Baran, Częstochowa 2019.

Snopek J., *Religijność w dobie popkultury. Wstęp*, w: *Religijność w dobie popkultury*, red. T. Chachulski, J. Snopek, M. Ślusarska, Warszawa 2014.

Sobór Watykański II, *Konstytucja o Liturgii Świętej „Sacrosanctum Concilium”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski – nowe tłumaczenie*, Poznań 2002.

Szubartowska A., *Zmiana kodu kulturowego młodzieży wyzwaniem dla katechety szkolnego*, w: *Katecheza w szkole współczesnej*, red. M. Zając, Lublin 2010.

Tomasik P., *Dokumenty katechetyczne Kościoła*, w: *Historia katechezy i katechetyka fundamentalna*, red. J. Stala, Biblos, Tarnów 2010.

Tomasik P., *Polskie dokumenty katechetyczne dwudziestopięciolecia 1990-2015*, w: *XXV lat nauczania religii w polskiej szkole. Między nadzieją a rzeczywistością*, red. M. Zając, Wydawnictwo Natan, Lublin 2015.

Witczyk H., *Prawda Pisma Świętego jako owoc natchnienia*, „Ruch biblijny i liturgiczny” 68 (2015) nr 2.

Wrońska H., *Katecheza a małe grupy szkolne i parafialne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007.

Білосевич Р., Євангелізація в житті християнина, <http://www.love-healing.org.ua/homilies/details/id/396> (18.01.2020).

Zadania katechezy w świetle „Dyrektorium o Katechizacji”

Streszczenie

Procesy sekularyzacyjne, którym poddany jest człowiek w dzisiejszym społeczeństwie, stanowią zagrożenie dla życia duchowego. Na skutek rosnącej laicyzacji zanika inicjacja chrześcijańska, staje się znacznie utrudniona. Dlatego można potwierdzić, że sekularyzacja staje się wyzwaniem dla chrześcijaństwa, a zwłaszcza Kościoła jako instytucji. Zdaniem socjologów sekularyzacja w szerszym znaczeniu jest rozumiana jako zjawisko rozluźnienia więzi z religią i odchodzenia od tradycyjnych instytucjonalnych form religijności. Powstaje pytanie: co zrobić, aby odmienić ten stan rzeczy? Jednym z proponowanych rozwiązań staje się dokument Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji *Dyrektorium o Katechizacji* wydane w 2020 roku. Dokument jest trzecim katechetycznym dokumentem po *Dyrektorium Ogólnym o Katechizacji* z 1997 roku oraz *Ogólnej Instrukcji Katechetycznej (Directorium Catechisticum Generale)* z 1971 roku. Nie ulega wątpliwości, że nowe *Dyrektorium o Katechizacji* przypomina o nauczaniu katechetycznym w duchu Ewangelii i pobudza katechizowanych do kształtowania życia chrześcijańskiego.

Słowa klucze: zadanie katechezy, ewangelizacja, nauczanie, dokumenty Kościoła

Mgr lic. Kateryna Szeptycka – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Nauk Teologicznych, Sekcja Teologii Pastoralnej i Katechetyki.